

Onderwijsvrijheid staat onder druk

Waarom één curriculum Vlaanderen armer maakt

> Leen Schillemans

Het Vlaamse onderwijs staat op een kruispunt. Met de invoering van de nieuwe minimumdoelen en de beweging richting één 'kennisrijk curriculum' lijkt de overheid te kiezen voor uniformiteit boven diversiteit. Dat is geen technisch dossier, maar een fundamentele vraag: **welke ruimte geven we scholen om een eigen pedagogisch project vorm te geven?** En vooral: durven we als samenleving accepteren dat kwaliteitsvol onderwijs vele vormen kan aannemen?

EEN STEEDS DWINGENDER CURRICULUM

Tweeëntwintig basisscholen uit het Steineronderwijs (samen zo'n vierduizend leerlingen in Vlaanderen) stapten eind 2025 naar het Grondwettelijk Hof om precies die vraag te stellen. De nieuwe doelen, met verplichte ijkmomenten in de derde kleuterklas en het vierde leerjaar, maken hun pedagogisch project onmogelijk. De overheid grijpt zo diep in de opbouw van het leerplan in dat de vrijheid van onderwijs niet langer gewaarborgd is.

De kern van hun zorg: het curriculum wordt niet alleen ambitieuzer, maar ook strakker, gedetailleerder en uniformer. Waar Steineronderwijs vertrekt vanuit een ontwikkelingsgerichte opbouw en brede vorming, verplicht het nieuwe kader tot een steeds vroegere en snellere, lineaire, uniform gemeten leerprogressie. Dat raakt aan de pedagogische autonomie van scholen en leraren.

DE ILLUSIE VAN ÉÉN MODEL VOOR IEDEREEN

De Vlaamse overheid schetst het kennisrijke curriculum als de noodzakelijke reddingsboei om de dalende leerprestaties te keren. Maar in de praktijk verschuift het beleid van kwaliteitsbewaking naar kwaliteitsbepaling: één mensbeeld, één visie op leren, één set normerende doelen.

Kennisopbouw is vanzelfsprekend belangrijk, maar tegelijk is duidelijk dat de curriculumontwikkeling

de voorbije jaren internationaal voortdurend evolueerde, net omdat geen enkel model voor alle kinderen werkt.

Toch lijkt Vlaanderen nu te kiezen voor een kader dat weinig ruimte laat voor pedagogische diversiteit. Een curriculum dat 'effectieve didactiek' bindend maakt, dreigt een leraar te reduceren tot uitvoerder. Dat is niet alleen demotiverend maar ook contraproductief in tijden van een historisch lerarentekort én bovendien net minder authentiek en enthousiast voor de leerlingen.

“Het curriculum wordt niet alleen ambitieuzer, maar ook strakker, gedetailleerder en uniformer.

ONDERWIJSVRIJHEID IS GEEN LUXE, MAAR EEN GRONDRECHT

Onderwijsvrijheid is een hoeksteen van onze democratie: alleen wanneer verschillende pedagogische visies zich kunnen ontwikkelen, kunnen ouders werkelijk kiezen welk onderwijs bij hun kind past.

Vrijheid van onderwijs is méér dan het recht om een school op te richten. Het is het recht om inhoud en vorm van het pedagogisch project te bepalen met overheidsfinanciering. Dat is geen anarchie, maar een bewust pluralistisch model. Kwaliteit ontstaat immers uit bezieling, niet uit uniformering.

“Meer meten garandeert geen beter leren.

DE PARADOX: MEER REGELS EN TOETSEN, MINDER KWALITEIT

Vlaanderen lijkt steeds meer te geloven dat centrale sturing automatisch leidt tot betere resultaten. Maar onderzoek en internationale vergelijkingen tonen precies het omgekeerde: systemen die scholen vertrouwen, diverse onderwijsvisies toelaten en leraren autonomie geven, halen gemiddeld betere resultaten en kennen minder uitval. Tegenover een curriculum dat de leerkracht inperkt, staat het alternatief van vakmanschap, innovatie en verantwoordelijkheid, precies het model waarin de Steinerscholen werken.

“Alleen wanneer verschillende pedagogische visies zich kunnen ontwikkelen, kunnen ouders werkelijk kiezen welk onderwijs bij hun kind past.

EEN NOODZAKELIJKE VRAAG

Is het legitiem dat de overheid ambities formuleert voor taal, wiskunde en basiskennis? Absoluut. Maar is het wenselijk dat zij ook vastlegt *hoe* elk kind op

welk moment moet leren? Dat is een heel andere vraag. Onderwijsvrijheid is geen rem op vooruitgang. Het is de garantie dat vooruitgang *meervoudig* kan zijn. Dat ons onderwijs niet alleen rekt op kennis, maar ook op creativiteit, ontwikkelingspsychologie, pedagogische overtuiging, en de vele manieren waarop een kind kan groeien.

LAAT DIVERSITEIT GEEN SLOGAN WORDEN

Als we willen dat elk kind zich maximaal ontwikkelt, moeten we durven erkennen dat niet elk kind hetzelfde pad volgt en dat niet elke school dezelfde pedagogie moet hanteren. Onze onderwijswetgeving laat net daarom ruimte voor alternatieve leerplannen. Die ruimte mag geen dode letter worden.

Vandaag is de vraag scherp: **willen we een onderwijslandschap met echte keuzevrijheid?** Of evoluteren we naar één uniform onderwijssysteem waarin diversiteit ruimte verliest aan controle en bewijsdrang?

De toekomst van ons onderwijs hangt af van het antwoord.

■ **Leen Schillemans**, directeur van Steinerschool De Wingerd in Brasschaat